

Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskola

A KÉP SZELLEMI PERSPEKTÍVÁJA

a fekete négyszög és az emberi figura kontextusában

DLA tézisek

Nemere Réka

2018

Témavezető

Dr. habil. Radák Eszter DLA, egyetemi tanár

Az értekezés gondolati háttere

A doktori értekezés címe és témája *A kép szellemi perspektívája*. Ez esetben a választott témakör egy speciális művészeti összefüggésnek, a fekete négyszögnek és a figurának kontextusában kerül feldolgozásra. Értekezésemben az általam felvetett kérdéskörnek több, egymással összefüggésben álló vonatkozására keresem a választ. Egyfelől azt vizsgálom, hogy a művészettörténet különböző korszakaiban, a reneszánsz kortól napjainkig, milyen alkotói döntések okán, milyen alkotói eszközök alkalmazásával és milyen szellemi perspektíva megjelenítésének érdekében válik a fekete négyszög és a figuraábrázolás különböző módja a kép részévé, illetve milyen alkotói intenció és milyen külső szellemi tényezők alapján válik a fekete négyszög magává a képpé. Másfelől a választott témakörön belül vizsgálom azokat a hasonlóságokat és különbségeket, melyek akkor tárulnak fel, ha egy vallásalapú, kultikus műalkotásnak illetve egy 20. századi autonóm műtárgynak szellemi perspektíváit összevetjük.

Értekezésem megírása során a fent bemutatott kérdéskör kutatását öt általam kiválasztott, különböző művészettörténeti korszakból származó kép alapján folytatom le. A képek értelmezése során az érdekel elsősorban, hogyan alakult a kép terének ábrázolása, és különös hangsúlyt fektetek a síkábrázolás és az illuzionisztikus téri ábrázolás különbségeire, illetve azok viszonyának ismertetésére.

Az értekezés témájának tárgyát képező öt kép már régóta foglalkoztat. A képek a keletkezés sorrendjében a következők:



Képsor

1. Fra Angelico, *Krisztus sírba tétele*, 1438-40 körül, olaj fatáblán, 37,9 x 46,4 cm
2. Caspar David Friedrich, *Vándor a ködtenger felett*, 1818, olaj-vászon, 94,8 x 74,8 cm
3. Kazimir Malevics, *Fekete négyzet fehér alapon*, 1915, olaj-vászon, 79,5 x 79,5 cm
4. Ad Reinhardt, *Abstract painting No. 4*, 1961, olaj-vászon, 152 x 152 cm
5. Gerhard Richter, *Betty*, 1988, olaj-vászon, 102 x 72 cm

Caspar David Friedrich képétől eltekintve a fekete négyszög, illetve fekete négyzet mint közös formális festészeti elem köti össze az általam kiválasztott képeket. A figurális képek viszont a háromszög kompozíció használatában hasonlítanak egymásra.

Tézisek:

1. A képek behatóbb értelmezése során felülvizsgálom azon tézisémet, hogy a fekete négyszög különböző korszakokban bizonyos képeken egy különös, absztraháló, akár transzcendens képi elemet alkot, mely a dimenziók közötti átjárást jeleníti meg.
2. Vizsgálom továbbá azon tézisémet is, hogy a fekete négyszög mint képi elem egy vizuális akadályt képez. Ezen hipotézis vizsgálatát azért tartom fontosnak, mert meglátásom szerint a fekete négyszögnek az optikai akadály jellege teszi lehetővé azt, hogy ez a képi elem, mint egy kapuként, vagy elválasztóként működjön a különböző idő- és térsíkok között.
3. Hasonló optikai akadály jelleget vélek felfedezni bizonyos staffázsfiguráknál, illetve bizonyos stilizáltan ábrázolt figuráknál, ezért ezen tézisémet is megvizsgálom az értekezés során.

Mivel értekezésemben az adott képek hasonlóságait és különbségeit a fenti hipotéziseim alapján szándékozom felmutatni, ezért az adott képsoron belül vizsgálom és összekapcsolom a 19. és 20. századi képeket a képsornak időrendben első képével, egy korai reneszánsz festménnyel, ami a fekete négyszög képeleme miatt összefüggésbe hozható az időrendben később készült képekkel.

A dolgozat írásának folyamán, az egyes művek vizsgálata során, figyelmemet arra is összpontosítom, hogy a művészettörténet különböző korszakaiban, a reneszánsz kortól napjainkig, milyen alkotói döntések okán, milyen alkotói eszközök alkalmazásával, és milyen szellemi perspektíva megjelenítésének érdekében vált a fekete négyszög, illetve a figura és a staffázsfigura a kép részévé, valamint milyen alkotói intenció és milyen külső szellemi tényezők alapján vált a fekete négyszög magává a képpé.

Mivel az általam vizsgált öt kép közül kettőn a fekete négyszög mellett, azzal azonos értékkel jelenik meg az emberi figura – mint a kép szellemi perspektíváját alkotó és meghatározó elem – ezért dolgozatom fejezeteiben helyet adok az egyes képeken megjelenő figura és a fekete négyszög közti viszony értelmezésének. Figyelmet fordítok a figurát megjelenítő képek szellemi háttérének különbözőségeire és hasonlóságaira is.